

2. Vollaasturen ventilatoren beperken door lager toerental van ventilatoren bij lager ventilatiedebiet

Sinds 1 december 2015 is er een erkende maatregelenlijst voor instellingen waar medische en tandheelkundige behandeling, verzorging, verpleging en/of genezende behandelingen worden verricht. De lijst maakt het makkelijker om energie te besparen en zo aan de wet te voldoen. En zelfs: om geld te verdienen. De lijst bestaat uit gebouwgebonden maatregelen die binnen vijf jaar worden terugverdiend.

[Kijk op de website van de RVO voor meer informatie](#)

12. Geïnstalleerd vermogen accentverlichting beperken.

9. Energiezuinige warmteopwekking toepassen.

10. Onnodig branden van binnenverlichting in pauzes en buiten bedrijfstijd voorkomen in ruimten waar niet continu mensen aanwezig zijn: zoals kantoorruimten, vergaderruimten, keukens op afdelingen en opslagruimten.

6. Aanvoertemperatuur cv-water automatisch regelen op basis van buitentemperatuur.

5. Warmte uit uitgaande ventilatielucht gebruiken voor voorverwarmen ingaande ventilatielucht bij gebalanceerd ventilatiesysteem.

8. Warmteverlies via warmwaterleidingen en -appendages beperken in onverwarmde ruimten.

7. Opstarttijd cv-installatie regelen op basis van buitentemperatuur en interne warmtelast.

14. Geïnstalleerd vermogen buitenverlichting beperken.

15. Geïnstalleerd vermogen reclameverlichting beperken.

13. Onnodig branden van buitenverlichting voorkomen zodat verlichting alleen brandt als het donker is, en per nacht minimaal 6 uur uit is of alleen bij beweging brandt.

16. Energiezuinige warmteopwekking van tapwater toepassen.

11. Geïnstalleerd vermogen binnenverlichting beperken.

3. Onnodig aanstaan van ventilatie buiten bedrijfstijd voorkomen.

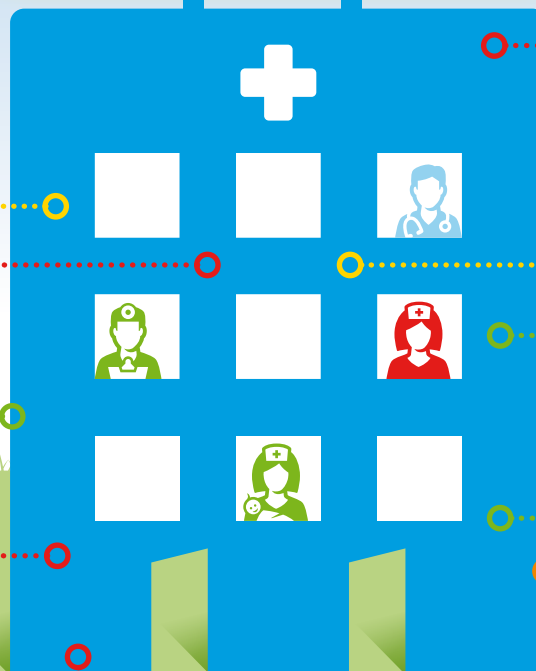
4. Vollaasturen ventilatoren beperken door afschakelen van ventilatoren bij lager ventilatiedebiet.

1. Warmte- en koudeverlies via buitenmuur beperken.

ENERGIEBESPARING IN GEBOUWEN VOOR ZORG EN WELZIJN

Dit zijn de 16 erkende maatregelen

Type maatregel	Gebouwschil
Nummer maatregel	1
Omschrijving maatregel	Warmte- en koudeverlies via buitenmuur beperken.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Spouwmuur isoleren.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Isolatie in spouwmuur ontbreekt.
a) Gebouw wordt verwarmd.	b) Gebouw wordt gekoeld.
Technische randvoorwaarden	n.v.t.
Economische randvoorwaarden	a) n.v.t. b) Aardgasverbruik is minder dan 1 miljoen m ³ per jaar.
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	Zelfstandig moment: Ja, indien aardgasverbruik minder is dan 170.000 m ³ per jaar. Natuurlijk Moment: Ja
Alternatieve erkende maatregelen	<ul style="list-style-type: none">• [5] Warmte uit uitgaande ventilatielucht gebruiken voor voorverwarmen ingaande ventilatielucht bij gebalanceerd ventilatiesysteem.• [9] Energiezuinige warmteopwekking toepassen.
Bijzondere omstandigheden	In gebouwen met minimaal energielabel A dan wel in nieuwbouw met een bouwjaar van 2003 of daarna en die derhalve aan de EPC-eisen van 2003 voldoen, wordt geacht deze maatregel reeds te zijn genomen.

Type maatregel	Ruimteventilatie
Nummer maatregel	2
Omschrijving maatregel	Vollasturen ventilatoren beperken door lager toerental van ventilatoren bij lager ventilatiedebiet
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Tweetoerenmotor toepassen.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Conventionele wisselstroommotor zonder frequentieregeling is aanwezig.
Technische randvoorwaarden	Lager toerental is geen probleem voor luchtkwaliteit.
Economische randvoorwaarden	Aardgasverbruik is meer dan 1 miljoen m ³ per jaar.
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none">• Zelfstandig moment: Nee.• Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	In gebouwen met minimaal energielabel A dan wel in nieuwbouw met een bouwjaar van 2003 of daarna en die derhalve aan de EPC-eisen van 2003 voldoen, wordt geacht deze maatregel reeds te zijn genomen.

Type maatregel	Ruimteventilatie
Nummer maatregel	3
Omschrijving maatregel	Onnodig aanstaan van ventilatie buiten bedrijfstijd voorkomen.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Tijdschakelaar met weekschakeling (met of zonder overwerktimer) toepassen.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Automatische aan- en uitregeling ontbreekt.
Technische randvoorwaarden	Niet toepasbaar in ruimten waar volcontinu gewerkt wordt.
Economische randvoorwaarden	n.v.t.
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none">• Zelfstandig moment: Ja.• Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	n.v.t.

Type maatregel	Ruimteventilatie
Nummer maatregel	4
Omschrijving maatregel	Vollasturen ventilatoren beperken door afschakelen van ventilatoren bij lager ventilatiedebit.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Cascaderegeling toepassen.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Cascaderegeling ontbreekt.
Technische randvoorwaarden	n.v.t.
Economische randvoorwaarden	Bruto vloeroppervlak is meer dan 300 m ² .
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfstandig moment: Ja. • Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	In gebouwen met minimaal energielabel A dan wel in nieuwbouw met een bouwjaar van 2003 of daarna en die derhalve aan de EPC-eisen van 2003 voldoen, wordt geacht deze maatregel reeds te zijn genomen.

Type maatregel	Ruimteventilatie
Nummer maatregel	5
Omschrijving maatregel	Warmte uit uitgaande ventilatielucht gebruiken voor voorverwarmen ingaande ventilatielucht bij gebalanceerd ventilatiesysteem.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	a) Twincoilsysteem toepassen b) Warmtewiel toepassen c) Tegenstroom warmtewisselaar toepassen.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Warmteterugwinsysteem ontbreekt in luchtbehandelingskast (LBK).
Technische randvoorwaarden	Luchttoevoer en luchtafvoer liggen nabij elkaar en worden niet door bouwkundige elementen gescheiden. b) en c) Eventuele luchtlekkage is geen probleem voor luchtkwaliteit.
Economische randvoorwaarden	<ul style="list-style-type: none"> • Conventioneelrendements- (CR-) of verbeterdrendements- (VR-) of of hoogrendementsketel HR 100 of HR 104 is aanwezig voor ruimteverwarming. • Beperkte isolatie is aanwezig (ter indicatie: minder dan 40 mm isolatie of bouwjaar van 1975 of eerder). • Bruto vloeroppervlakte is meer dan 300 m².
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfstandig moment: Ja. • Natuurlijk moment: Ja. b) en c) Zelfstandig moment: Ja, indien aardgasverbruik is minimaal 1 miljoen m ³ per jaar. Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	[9] Energiezuinige warmteopwekking toepassen.
Bijzondere omstandigheden	In gebouwen met minimaal energielabel A dan wel in nieuwbouw met een bouwjaar van 2003 of daarna en die derhalve aan de EPC-eisen van 2003 voldoen, wordt geacht deze maatregel reeds te zijn genomen.

Activiteit	In werking hebben van een stookinstallatie (emissies naar de lucht)
Nummer maatregel	6
Omschrijving maatregel	Aanvoertemperatuur cv-water automatisch regelen op basis van buitentemperatuur.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Weersafhankelijke regeling toepassen.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Weersafhankelijke regeling ontbreekt op een cv-groep met hogetemperatuurverwarming.
Technische randvoorwaarden	Weersafhankelijke regeling toepassen op groep indien dit op ketel onmogelijk is i.v.m. warmtapwatervoorziening.
Economische randvoorwaarden	n.v.t.
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfstandig moment: Ja. • Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	n.v.t.

Activiteit	In werking hebben van een stookinstallatie (emissies naar de lucht)
Nummer maatregel	7
Omschrijving maatregel	Opstarttijd cv-installatie regelen op basis van buitentemperatuur en interne warmtelast.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Optimaliserende regeling toepassen.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Optimaliserende regeling ontbreekt.
Technische randvoorwaarden	Niet toepasbaar in gebouw(delen) waar volcontinu gewerkt wordt.
Economische randvoorwaarden	n.v.t.
	Zelfstandig moment: Ja, indien aardgasverbruik minder is dan 170.000 m ³ . Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	n.v.t.

Type maatregel	Ruimteverwarming
Nummer maatregel	8
Omschrijving maatregel	Warmteverlies via warmwaterleidingen en -appendages beperken in onverwarmde ruimten.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Isolatie aanbrengen om leidingen en appendages.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Isolatie om leidingen en appendages ontbreekt.
Technische randvoorwaarden	Als fabrikant voorschrijft dat vocht en warmte weg moet kunnen i.v.m. garantie, dan hier rekening mee houden bij keuze isolatiemateriaal.
Economische randvoorwaarden	Aardgasverbruik is minder dan 170.000 m ³ per jaar. Bedrijfstijd van installatie behorende bij leidingen en appendages is minimaal 1.250 uur per jaar (ter indicatie: een standaard stookseizoen).
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none">• Zelfstandig moment: Ja.• Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	n.v.t.

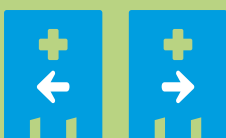

Activiteit	In werking hebben van een stookinstallatie (emissies naar de lucht)	
Nummer maatregel	9	
Omschrijving maatregel	Energiezuinige warmteopwekking toepassen.	
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Hoogrendementsketel HR107 toepassen.	
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	a) Conventioneelrendements- (CR-) of verbeterdrendements- (VR-) ketel is aanwezig voor basislast (bedrijfstijd is meer dan 500 uur per jaar).	b) Hoogrendementsketel HR100 is aanwezig voor basislast (bedrijfstijd is meer dan 500 uur per jaar).
Technische randvoorwaarden	<ul style="list-style-type: none"> Retourtemperatuur van ketel kan lager zijn dan 55°C. Hogetemperatuursystemen (zoals warmtapwatersysteem of hogetemperatuurstralingspanelen) verhinderen dat soms. Condensafvoer is mogelijk. Niet toepasbaar in Operatie Kamers (OK's). 	
Economische randvoorwaarden	Beperkte isolatie is aanwezig (ter indicatie: minder dan 40 mm isolatie of bouwjaar van 1975 of eerder). b) Bruto vloeroppervlak is meer dan 300 m ² .	
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	z) Zelfstandig moment: Ja, indien aardgasverbruik minder dan 1 miljoen m ³ per jaar is en bruto vloeroppervlak meer is dan 300 m ² . Natuurlijk moment: Ja.	b) Zelfstandig moment: Nee. Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	a) n.v.t.	b) [1] Warmte- en koudeverlies via buitenmuur beperken. [5] Warmte uit uitgaande ventilatielucht gebruiken voor voorverwarmen ingaande ventilatielucht bij gebalanceerd ventilatiesysteem.
Bijzondere omstandigheden	In gebouwen met minimaal energielabel A dan wel in nieuwbouw met een bouwjaar van 2003 of daarna en die derhalve aan de EPC-eisen van 2003 voldoen, wordt geacht deze maatregel reeds te zijn genomen.	

Type maatregel	Ruimte- en buitenverlichting	
Nummer maatregel	10	
Omschrijving maatregel	Onnodig branden van binnenverlichting in pauzes en buiten bedrijfstijd voorkomen in ruimten waar niet continu mensen aanwezig zijn: zoals kantoorruimten, vergaderruimten, keukens op afdelingen en opslagruimten.	
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Veegschakeling toepassen.	
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Verlichting wordt handmatig geschakeld per ruimte.	
Technische randvoorwaarden	n.v.t.	
Economische randvoorwaarden	n.v.t.	
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none"> Zelfstandig moment: Ja. Natuurlijk moment: Ja. 	
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.	
Bijzondere omstandigheden	In gebouwen met minimaal energielabel A dan wel in nieuwbouw met een bouwjaar van 2003 of daarna en die derhalve aan de EPC-eisen van 2003 voldoen, wordt geacht deze maatregel reeds te zijn genomen.	

Type maatregel	Ruimte- en buitenverlichting	
Nummer maatregel	11	
Omschrijving maatregel	Geïnstalleerd vermogen binnenverlichting beperken.	
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	a) Led-lamp toepassen in bestaande armatuur.	b) Langwerpige fluorescentielamp (TL5) en adapter toepassen in bestaande armatuur.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	a) PL-lamp (traditionele spaarlamp) is aanwezig in gangen en toiletten.	b) Conventioneel armatuur met langwerpige fluorescentielamp (TL) is aanwezig.
Technische randvoorwaarden	n.v.t.	
Economische randvoorwaarden	a) Bruto vloeroppervlak is meer dan 46.000 m ² .	b) n.v.t.
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	2) Zelfstandig moment: Nee. Natuurlijk moment: Ja.	b) Zelfstandig moment: Ja. Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.	
Bijzondere omstandigheden	In gebouwen met minimaal energielabel A dan wel in nieuwbouw met een bouwjaar van 2003 of daarna en die derhalve aan de EPC-eisen van 2003 voldoen, wordt geacht deze maatregel reeds te zijn genomen.	

Type maatregel	Ruimteverlichting		
Nummer maatregel	12		
Omschrijving maatregel	Geïnstalleerd vermogen accentverlichting beperken.		
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	a) Led-lamp toepassen in bestaande armatuur.	b) PL-lamp (traditionele spaarlamp) toepassen in bestaande armatuur.	c) Halogeenlamp toepassen in bestaande armatuur.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	a) Halogeenlamp is aanwezig.	b en c) Gloeilamp is aanwezig.	
Technische randvoorwaarden	n.v.t.		
Economische randvoorwaarden	a) Elektriciteitsverbruik is minder dan 50.000 kWh per jaar.	b en c) n.v.t.	
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	2) Zelfstandig moment: Nee. Natuurlijk moment: Ja.	b) Zelfstandig moment: Ja. Natuurlijk moment: Ja.	c) Zelfstandig moment: Ja, indien elektriciteitsverbruik minder is dan 50.000 kWh per jaar. Natuurlijk moment: Ja.

Type maatregel	Buitenverlichting		
Nummer maatregel	13		
Omschrijving maatregel	Onnodig branden van buitenverlichting voorkomen zodat verlichting alleen brandt als het donker is, en per nacht minimaal 6 uur uit is of alleen bij beweging brandt.		
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	a) Bewegingsensor en schemerschakelaar en tijdschakelklok toepassen.	b) Schemerschakelaar en tijdschakelaar toepassen.	c) Schemerschakelaar en tijdschakelaar toepassen.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	a en b) Schemerschakelaar of tijdschakelklok ontbreekt bij overige buitenverlichting.	c) Automatische aan- en uitschakeling ontbreekt bij reclameverlichting (verlichting is 's nachts aan).	
Technische randvoorwaarden	a) Snelstartende lampen.	b en c) n.v.t.	
Economische randvoorwaarden	a en b) Minimaal 5 armaturen zijn aanwezig.	c) n.v.t.	
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	a en b) Zelfstandig moment: Ja, indien minimaal 50 armaturen aanwezig zijn. Natuurlijk moment: Ja.	b) Zelfstandig moment: Ja, indien minimaal 5 armaturen aanwezig zijn. Natuurlijk moment: Ja.	
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.		
Bijzondere omstandigheden	n.v.t.		

Type maatregel	Ruimte- en buitenverlichting
Nummer maatregel	14
Omschrijving maatregel	Geïnstalleerd vermogen buitenverlichting beperken.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	a) Led-lamp toepassen in bestaande armatuur. b) Natrium-lamp toepassen in bestaande armatuur. c) Metaalhalogenidelamp toepassen in bestaande armatuur. d) Natriumlamp toepassen in bestaande armatuur.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	a en b) Halogeenlamp is aanwezig. c en d) Hoge druk kwiklamp is aanwezig.
Technische randvoorwaarden	n.v.t.
Economische randvoorwaarden	n.v.t.
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfstandig moment: Ja. • Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	n.v.t.

Type maatregel	Ruimte- en buitenverlichting
Nummer maatregel	15
Omschrijving maatregel	Geïnstalleerd vermogen reclameverlichting beperken
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	a) Led-lamp toepassen in bestaande armatuur. b) Armatuur met langwerpige fluorescentielamp (TL5) toepassen. c) Led-lamp toepassen in bestaande armatuur.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	a en b) Gloeilamp is aanwezig. c) Halogeenlamp is aanwezig.
Technische randvoorwaarden	n.v.t.
Economische randvoorwaarden	n.v.t.
Toepasbaar op een zelfstandig of natuurlijk moment?	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfstandig moment: Ja. • Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	n.v.t.

Activiteit	In werking hebben van een stookinstallatie (emissies naar de lucht)
Nummer maatregel	16
Omschrijving maatregel	Energiezuinige warmteopwekking van tapwater toepassen.
Mogelijke technieken ten opzichte van uitgangssituatie	Gasgestookte hoogrendements- (HR-) boiler toepassen.
Uitgangssituatie op basis van een referentietechniek	Conventionele gasgestookte boiler is aanwezig.
Technische randvoorwaarden	Condensafvoer is mogelijk.
Economische randvoorwaarden	Warmtapwater wordt ook gebruikt voor douchen.
	Zelfstandig moment: Ja, indien sprake is van klinische gezondheidszorg en aardgasverbruik minder is dan 1 miljoen m ³ per jaar. Natuurlijk moment: Ja.
Alternatieve erkende maatregelen	n.v.t.
Bijzondere omstandigheden	In gebouwen met minimaal energielabel A dan wel in nieuwbouw met een bouwjaar van 2003 of daarna en die derhalve aan de EPC-eisen van 2003 voldoen, wordt geacht deze maatregel reeds te zijn genomen.

